

การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว THE EVALUATION OF HAPPINESS FROM COMMUNITY BASED TOURISM BY LOCAL PEOPLE LIVING IN TOURISM COMMUNITY

มนรัตน์ ใจเอื้อ*

Monrat Jaiuea

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่อยู่ในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 10 ชุมชนที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ ได้กลุ่มตัวอย่าง 2,262 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของชุมชนต่อความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เกณฑ์การวัดความสุข อ้างอิงตามมาตรฐานการวัดความสุขมวลรวมประชาชาติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t -test และ F -test พบว่าประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมทั้งหมดมีความสุขอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.47) โดยมีความสุขภาพรวมเชิงอัตวิสัย (SWB) และความสุขภาพรวมเชิงภาวะวิสัย (OWB) อยู่ในระดับมาก (SWB = 7.59, OWB = 7.24) หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านธรรมาภิบาล (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.84) และมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับมีความสุขน้อย ในด้านความสมดุลในการใช้เวลา (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 6.64) สำหรับผลการเปรียบเทียบความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 พื้นที่ชุมชนพบว่าชุมชนที่มีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุดคือ ชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 8.73) และชุมชนที่มีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยที่สุดคือ ชุมชนบ้านถ้ำเสือ จังหวัดเพชรบุรี (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 6.49)

คำสำคัญ: การประเมินความสุข, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
e-Mail: dora_nook@hotmail.com

ABSTRACT

The objective of this research is to evaluate the happiness of communities by local people living in tourism communities. The population of this study include 10 communities all over the Kingdom of Thailand. The researcher used Taro Yamane theory to stipulate the sample size equal to 2,262 local people and utilized the multistage stage sampling technique. In this research used questionnaire that asked the opinion of the happiness of community tourism. To analyze the finding, the researcher uses the happiness indicator referable to Gross National Happiness (GNH) indicator. The statistics used in this research is frequency distribution, percentage, mean and standard deviation, *t*-test and *F*-test. The finding of the happiness for communities found out that the local people who leave in tourist area have happiness at a high level (the happiness average equal to 7.47) and breakdown into subjective well-being (SWB) and objective well-being (OWB) at the high level (SWB = 7.59, OWB = 7.24). If we examine in the specific part, found out that the people who leave in tourist area have happiness at the high level which is good governance (the happiness average equal to 7.84). On the other hand, happiness at less level which is the balance of time spending (the happiness average equal to 6.64). The results of comparison between 10 communities are the Koh Phitak community, Chumphon province that has the highest happiness level (the average happiness level equal to 8.73), but the Thum Suea community, Phetchaburi province has the lowest happiness level (the average happiness level equal to 6.49).

Keywords: happiness indicator, community based tourism, tourism community.

บทนำ

ความสุข (happiness) เป็นประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจจากทั่วโลก เนื่องจากการวัดความสุขเป็นสิ่งชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคมได้ การวัดความสุขไม่ได้ให้ความสำคัญแต่เพียงการวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว หากแต่มีการพิจารณามิตีด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมร่วมด้วย เพื่อให้เกิดความสุขแบบองค์รวมอย่างแท้จริง อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดในการวัดความเจริญเติบโตของชุมชนจะมุ่งเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ซึ่งประกอบด้วย การเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีและก่อให้เกิดความสุขได้

ทั้งนี้ การวัดคุณภาพชีวิตเพื่อนำไปสู่ความสุขจะมีองค์ประกอบของดัชนีวัดทางสังคมที่สำคัญ 2 ประเภหลัก ได้แก่ ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย (objective well-being: OWB) ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ มุ่งไปที่วัตถุ รายได้ของประชาชน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อันจะนำไปสู่ความสุขที่เกิดจากปัจจัยภายนอก และตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย (subjective well-being: SWB) เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจ ความรู้สึก ความสนุกสนาน ความปลอดภัย รวมถึงชีวิตการทำงาน และครอบครัว อันจะนำไปสู่ความสุขจากภายใน (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2555; Campbell, 1980)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community based tourism: CBT) ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิตและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการทำงานร่วมกัน และสร้างความภาคภูมิใจให้คนในชุมชน นอกจากนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูวัฒนธรรมให้ได้รับการบันทึก สืบทอด และเผยแพร่ ตลอดจนสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน สร้างการรับรู้เรื่องความผูกพันระหว่างชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งรายได้จากการท่องเที่ยวได้มีส่วนในการสร้างกองทุนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชุมชน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2556) สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความสุขของคนในชุมชนอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวที่ไม่ได้ให้ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ชุมชนยังได้รับประโยชน์ในมิติของสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอีกด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นกระแสที่สังคมไทยให้ความสำคัญ แต่ก็ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่มีประสิทธิภาพ อาทิ ปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การเปลี่ยนสภาพจากธุรกิจชุมชนไปเป็นธุรกิจส่วนบุคคล การปรับโครงสร้างพื้นฐาน และการสร้างที่พักรับรองนักท่องเที่ยวโดยไม่ได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนเกิดความเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากความไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการที่ชุมชนท้องถิ่นถูกคาดหวังให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การให้ความรู้และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนชุมชนท่องเที่ยวยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการคิดแบบแยกส่วน ดังจะเห็นได้จากแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกทำลายลงไปอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไร้ทิศทาง (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2550) ซึ่งขัดแย้งกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและอาจส่งผลกระทบต่อความสุขมวลรวมของคนในท้องถิ่น

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว เพื่อประเมินระดับความสุขของประชาชนในพื้นที่ โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะนำไปใช้

เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ตลอดจนสามารถยกระดับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประชาชนในพื้นที่ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการประเมินความสุขจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากมุมมองของประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ในช่วงเดือนธันวาคม 2560 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งพิจารณาจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. จำนวน 5 พื้นที่ชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว (คลัสเตอร์) โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 5 พื้นที่ชุมชน โดยพิจารณาตามความแตกต่างของพื้นที่ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และด้านการท่องเที่ยว อีกทั้งเลือกพื้นที่ให้กระจายทุกภูมิภาค ทั้งที่เป็นชุมชนต้นแบบทางการท่องเที่ยวและไม่ใช่วิธีชุมชนต้นแบบทางการท่องเที่ยว รวมเป็น 10 พื้นที่ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านไร่ทอง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ชุมชนบ้านคุปพัฒนา จังหวัดสุโขทัย 3) ชุมชนนกสะทอน จังหวัดเลย 4) ชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ จังหวัดร้อยเอ็ด 5) ชุมชนบ้านซางแก้ว จังหวัดชลบุรี 6) ชุมชนเมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี 7) ชุมชนคนมอญบ้านเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 8) ชุมชนบ้านถ้ำเสือ จังหวัดเพชรบุรี 9) ชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร และ 10) วิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน จังหวัดภูเก็ต โดยมีประชากรในพื้นที่ชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 42,114 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง 2,262 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของชุมชนต่อความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยข้อคำถามแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 12 ประเด็น ได้แก่ 1) การมีสุขภาวะ 2) สภาพทางเศรษฐกิจ 3) สิ่งแวดล้อมและ

ระบบนิเวศธรรมชาติ 4) สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม 5) ความเข้มแข็งของชุมชน 6) ความสมดุลของการใช้เวลา 7) การศึกษาและสติปัญญา 8) ชีวิตครอบครัว 9) ธรรมชาติ 10) คุณภาพชีวิต 11) ทรัพยากรมนุษย์ และ 12) การให้บริการและความปลอดภัย โดยแบบสอบถามใช้มาตรวัดแบบเทอร์สโตน (Thurstone scale) (ชุตีระ ระบอบ และคณะ, 2552) ด้วยระดับมาตราการวัดเป็น 11 ระดับ คือ 0-10 คะแนน ตั้งแต่ไม่มีความสุขถึงมีความสุขมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเกณฑ์การวัดความสุข อ้างอิงตามมาตรฐานการวัดความสุขมวลรวมประชาชาติ (gross national happiness: GNH) (Centre for Bhutan Studies, Online, 2010) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การวัดความสุข โดยอ้างอิงตามมาตรฐานการวัด GNH

Categories of happiness	Percent	Scale
Happy	66 - 100%	6.60 - 10.00
Deeply happy ความสุขมากที่สุด	77.10 - 100.00%	7.71 - 10.00
Extensively happy ความสุขมาก	65.10 - 77.00%	6.51 - 7.70
Not-yet happy	0 - 65%	0.00 - 6.50
Narrowly happy ความสุขน้อย	49.10 - 65.00%	4.91 - 6.50
Unhappy ไม่มีความสุข	0 - 49%	0.00 - 4.90

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าผู้ที่มีความสุข คือผู้ที่มีตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์การวัดความสุขรายหมวด ตั้งแต่ร้อยละ 66 ขึ้นไป หรือมีค่าเฉลี่ยความสุขตั้งแต่ 6.60 ขึ้นไป โดยมีการแปลความหมายของเกณฑ์การวัดความสุข ดังนี้ 1) คะแนน 7.71 - 10.00 หมายถึง มีความสุขมากที่สุด 2) คะแนน 6.51 - 7.70 หมายถึง มีความสุขมาก 3) คะแนน 4.91 - 6.50 หมายถึง มีความสุขน้อย 4) คะแนน 0.00 - 4.90 หมายถึง ไม่มีความสุข

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ *t*-test และ *F*-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน และหากพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.80 มีอายุระหว่าง 49-67 ปี ซึ่งเป็นกลุ่ม Baby Boomer คิดเป็นร้อยละ 38.20 สถานภาพสมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 62.00 ระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 61.00 จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ส่วนใหญ่มีจำนวน 5 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29.30 มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 30.50 และส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพหลักต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 61.20

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางอ้อม คิดเป็นร้อยละ 56.60 ส่วนใหญ่เห็นว่าวัตถุประสงค์ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 48.00 ประชาชนในพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีที่ได้รับจากการท่องเที่ยวต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.60 การได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าได้รับผลประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 74.40 สำหรับช่วงเวลาการให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าสามารถให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ตลอดทั้งปี คิดเป็นร้อยละ 81.90 ระยะเวลาในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่มีระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 37.60 ประเภทกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต คิดเป็นร้อยละ 24.40 นอกจากนี้ ประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนเป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการความเพลิดเพลิน สนุกสนาน พักผ่อนหย่อนใจ (entertainment tourist) คิดเป็นร้อยละ 43.50 จำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถรองรับได้สูงสุดต่อวัน ส่วนใหญ่เห็นว่าต่ำกว่าหรือเท่ากับ 499 คน คิดเป็นร้อยละ 57.50 และเห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนมีความเหมาะสมแล้ว คิดเป็นร้อยละ 71.70 หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนหรือเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 82.30

2. ผลการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว พบว่าประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมทั้งหมดมีความสุขอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.47) โดยมีความสุขภาพรวมเชิงอัตวิสัย (SWB) และความสุขภาพรวมเชิงภาวะวิสัย (OWB) อยู่ในระดับมาก (SWB = 7.59, OWB = 7.24) ทั้งนี้ หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านธรรมาภิบาล (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.84) และด้านการมีสุขภาพ (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.77) ส่วนความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับมาก ได้แก่ ด้านทรัพยากรมนุษย์ (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.70) ด้านชีวิตครอบครัว (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.62) ด้านคุณภาพชีวิต (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.62) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.54) ด้านสภาพทางเศรษฐกิจ

(ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.41) ด้านการศึกษา/สติปัญญา (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.36) ด้านสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.29) ด้านการให้บริการและความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.25) ด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 7.17) ตามลำดับ นอกจากนี้ ประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับมีความสุขน้อย ในด้านความสมดุลในการใช้เวลา (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 6.64) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความสุขจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

รายการความสุข	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1. การมีสุขภาพ	7.77	1.86	มีความสุขมากที่สุด
2. สภาพทางเศรษฐกิจ	7.41	1.97	มีความสุขมาก
3. สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศธรรมชาติ	7.17	2.00	มีความสุขมาก
4. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม	7.29	1.81	มีความสุขมาก
5. ความเข้มแข็งของชุมชน	7.54	1.81	มีความสุขมาก
6. ความสมดุลในการใช้เวลา	6.64	2.65	มีความสุขน้อย
7. การศึกษา/สติปัญญา	7.36	1.85	มีความสุขมาก
8. ชีวิตครอบครัว	7.62	1.96	มีความสุขมาก
9. ธรรมชาติ	7.84	1.92	มีความสุขมากที่สุด
10. คุณภาพชีวิต	7.62	1.96	มีความสุขมาก
11. ทรัพยากรมนุษย์	7.70	1.95	มีความสุขมาก
12. การให้บริการและความปลอดภัย	7.25	1.95	มีความสุขมาก
ภาพรวมเชิงอัตวิสัย (SWB)	7.59	1.56	มีความสุขมาก
ภาพรวมเชิงภาวะวิสัย (OWB)	7.24	1.62	มีความสุขมาก
ภาพรวมทั้งหมด	7.47	1.54	มีความสุขมาก

3. ผลการเปรียบเทียบความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 พื้นที่ชุมชน พบว่าชุมชนที่มีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุดคือ ชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 8.73) และชุมชนที่มีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยที่สุดคือ ชุมชนบ้านถ้ำเสือ จังหวัดเพชรบุรี (ค่าเฉลี่ยความสุขเท่ากับ 6.49) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตามชุมชน

รายการความสุข	$\bar{X}$	ความหมาย	อันดับที่
1. ชุมชนบ้านไร่กองขิง จังหวัดเชียงใหม่	7.42	มีความสุขมาก	5
2. ชุมชนบ้านคูกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย	7.72	มีความสุขมากที่สุด	4
3. ชุมชนกกสะทอน จังหวัดเลย	7.31	มีความสุขมาก	8
4. ชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ จังหวัดร้อยเอ็ด	8.11	มีความสุขมากที่สุด	3
5. ชุมชนบ้านซากแก้ว จังหวัดชลบุรี	6.99	มีความสุขมาก	9
6. ชุมชนเมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี	7.42	มีความสุขมาก	5
7. ชุมชนคนมอยบ้านเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	7.33	มีความสุขมาก	7
8. ชุมชนบ้านถ้ำเสือ จังหวัดเพชรบุรี	6.49	มีความสุขน้อย	10
9. ชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร	8.73	มีความสุขมากที่สุด	1
10. วิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน จังหวัดภูเก็ต	8.28	มีความสุขมากที่สุด	2

นอกจากนี้ยังพบว่า ความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวแปรปรวนไปตามชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่า ประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำแนกตามชุมชนได้ดังนี้

1. ชุมชนบ้านไร่กองขิงมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือ และชุมชนบ้านซากแก้ว นอกจากนี้ ชุมชนบ้านไร่กองขิงมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยกว่าชุมชนเกาะพิทักษ์ วิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน และชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ชุมชนบ้านคูกพัฒนามีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือ ชุมชนบ้านซากแก้ว ชุมชนกกสะทอน ชุมชนเมืองโบราณอุทอง และชุมชนคนมอยบ้านเกาะเกร็ด นอกจากนี้ ชุมชนบ้านคูกพัฒนามีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยกว่าชุมชนเกาะพิทักษ์ วิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน และชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ชุมชนกกสะทอนมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือ และชุมชนบ้านซากแก้ว นอกจากนี้ ชุมชนกกสะทอนมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยกว่าชุมชนเกาะพิทักษ์ วิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน และชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ชุมชนบ้านกู่กาสิงห์มีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือ ชุมชนบ้านซากแก้ว ชุมชนคนมอยบ้านเกาะเกร็ด และชุมชนเมืองโบราณอุ้มทอง นอกจากนี้ ชุมชนบ้านกู่กาสิงห์มีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยกว่าชุมชนเกาะพิทักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ชุมชนบ้านซากแก้วมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือ นอกจากนี้ ชุมชนบ้านซากแก้วมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยกว่าชุมชนเกาะพิทักษ์ วิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน ชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ ชุมชนคนมอยบ้านเกาะเกร็ด และชุมชนเมืองโบราณอุ้มทอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ชุมชนเมืองโบราณอุ้มทองมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือ นอกจากนี้ ชุมชนเมืองโบราณอุ้มทองมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยกว่าชุมชนเกาะพิทักษ์ และวิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ชุมชนคนมอยบ้านเกาะเกร็ดมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าชุมชนบ้านถ้ำเสือ นอกจากนี้ ชุมชนคนมอยบ้านเกาะเกร็ดมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยกว่าชุมชนเกาะพิทักษ์ วิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. ชุมชนบ้านถ้ำเสือมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อยกว่าชุมชนเกาะพิทักษ์ วิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9. ชุมชนเกาะพิทักษ์มีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าวิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ประเด็นความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว พบว่าโดยภาพรวมทั้งหมด ประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีความสุขอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีความสุขภาพรวมเชิงอัตวิสัยมากกว่าเชิงภาวะวิสัย และหากพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า ประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีความสุขมากที่สุดในด้านธรรมาภิบาล ทั้งนี้ จะเห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับคนอื่นในชุมชน ดังนั้น หากคนในชุมชนรู้สึกว่ามีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะทำให้ได้รับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น โดยสอดคล้องกับแนวคิดความสุขมวลรวม (GNH) ของประเทศภูฏาน (Centre for Bhutan Studies, Online, 2010) ที่กล่าวไว้ว่า “ธรรมาภิบาล (good governance) เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ใช้วัดดัชนีความสุขมวลรวม โดยเห็นว่าการที่รัฐบาลให้อิสระประชาชนในการออกความคิดเห็น จะทำให้ประชาชนมีความสุขได้มากกว่าความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้น”

2. การเปรียบเทียบความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน มีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งอธิบายได้ว่า แม้ว่าแนวคิดหรือหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันในแต่ละพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว แต่ก็มีปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน เช่น ความแตกต่างของบริบทพื้นที่ ทักษะความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ความสามารถของผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อความสุขจากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ชุมชน โดยชุมชนที่มีความสุขจากการท่องเที่ยวมักเป็นชุมชนที่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำมีความเข้มแข็ง ไม่มีความขัดแย้งภายในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ เรืองชัย ต้นสุชาติ และธรรณชนก คำแก้ว (2551) ที่ศึกษาดัชนีวัดความสุขและความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกชุมชนในมูลนิธิโครงการหลวง พบว่าสมาชิกชุมชนในมูลนิธิโครงการหลวงมีความสุขแตกต่างกันไปตามแต่ละชนเผ่า โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของแต่ละชนเผ่าขึ้นอยู่กับครอบครัว สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการพัฒนาส่งเสริมและสร้างความสุขจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันทางความคิดและวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่า ตลอดจนความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนามีความสมดุลและสร้างความสุขให้กับสมาชิกในชุมชนได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยจะเห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีความสุขน้อยที่สุดคือ ความสมดุลในการใช้เวลา โดยประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังเห็นว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนรบกวนเวลาพักผ่อนและมีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพหลักของตนเอง โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรคำนึงถึงช่วงเวลาในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยแต่ละชุมชนต้องกำหนดให้มีการท่องเที่ยวตามช่วงเวลาที่เหมาะสมหรือมีความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยว มีการกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนให้ชัดเจน ตลอดจนการจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ทราบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน และวางแผนดำเนินการด้านการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมตามช่วงเวลา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการขยายเขตพื้นที่ในการประเมินความสุขให้ครอบคลุมทั้งประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อยกระดับความสุขให้เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

2. การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

บรรณานุกรม

- ชุดิระ ระบอบ และคณะ. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. เรียงชัย ดันสุชาติ และธรรณชนก คำแก้ว. (2551). ดัชนีวัดความสุขและความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกชุมชนในมูลนิธิโครงการหลวง. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 13(2), หน้า 4-30.
- ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ. (2555). *คุณภาพชีวิตการทำงานและความสุข*. กรุงเทพฯ: อัมพร ยูครีเอทีฟ.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. เชียงใหม่: วนิศาการพิมพ์.
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2550). *คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- Campbell, Angus. (1980). *The sense of well-being in America*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Centre for Bhutan Studies. (2010). *GNH index (Online)*. Available: <http://www.grossnationalhappiness.com/articles/> [2016, November 1].
- Taro, Yamane. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York, NY: Harper and Row.